

Quantitative and Qualitative Evaluation of Doctoral Dissertations in Mazandaran Province

Maryam Taghvae Yazdi^{1*}, Leila Hosseini Taghadehi²

1 Associate Professor, Department of Educational Management, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Sari, Iran

2 Assistant Professor, Department of Educational Management, Ramsar Branch, Islamic Azad University, Ramsar, Iran.

* **Corresponding author:** Associate Professor, Department of Educational Management, Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Sari, Iran, Email: m_taghvaeeyazdi@yahoo.com

Received: 2022-07-21

Accepted: 2022-08-01

Abstract

The aim of the current research was to evaluate quantitatively and qualitatively the doctoral theses of education in Mazandaran province. Since then, the research has been applied and of the type of content analysis research. The statistical population in the qualitative part is the experts of the scientific community and academic specialists, and in the quantitative part, it includes 65 doctoral dissertations on the educational management of education in Mazandaran province from the academic year 90-99. In the qualitative section, the statistical sample is 19 scientific experts using a purposeful sampling method, and in the quantitative section, 56 doctoral theses based on the Karjesi and Morgan table and using a simple random sampling method. To collect qualitative data, structured interviews were used, and in the quantitative part, based on the criteria extracted from the qualitative phase, a researcher-made questionnaire with 72 items in 18 dimensions was used to evaluate the quality of doctoral theses. Cronbach's alpha method was used to determine the reliability of the data collection tool, and Yeoman-Whitney, Friedman's ranking, and desirability tests were used for data analysis using Spss23 software. The findings showed that out of the total 18 sections of the examined doctoral theses, abstract sections, statement of the problem, research objectives, research questions or hypotheses, importance and necessity of research, definitions, research background, research method, tools and the method of data collection, data analysis and conclusions in a relatively favorable situation and the sections of the title, principles of writing They are in good condition.

Keywords: Quantitative and qualitative assessment, doctoral thesis, education

ارزیابی کمی و کیفی رساله‌های دکتری آموزش و پرورش استان مازندران

مریم تقوایی‌یزدی^{۱*}، لیلا حسینی طبقدهی^۲

^۱ دانشیار گروه مدیریت آموزشی، دانشکده‌ی علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری،

^۲ استادیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد رامسر، دانشگاه آزاد اسلامی، رامسر، ایران

* نویسنده مسئول: دانشیار گروه مدیریت آموزشی، دانشکده‌ی علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران،

m_taghvaeeyazdi@yahoo.com

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۰۵/۱۰

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۴/۳۰

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، ارزیابی کمی و کیفی رساله‌های دکتری آموزش و پرورش استان مازندران بود. پژوهش از بعد هدف کاربردی و از نوع پژوهش‌های تحلیل محتوا بوده است. جامعه‌ی آماری بخش کیفی خبرگان جامعه‌ی علمی و متخصصان دانشگاهی و در بخش کمی شامل ۶۵ رساله دکتری مدیریت آموزشی آموزش و پرورش استان مازندران از سال تحصیلی ۹۹-۹۰ می باشد. نمونه آماری در بخش کیفی ۱۹ نفر از خبرگان علمی و به روش نمونه‌گیری هدفمند و در بخش کمی، ۵۶ رساله دکتری بر اساس جدول کرجسی و مورگان و به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده می باشد. برای جمع‌آوری داده‌های کیفی از مصاحبه‌های ساختاریافته و در بخش کمی بر اساس معیارهای استخراج شده از مرحله‌ی کیفی از پرسشنامه‌ی محقق‌ساخته با ۷۲ گویه در ۱۸ بعد برای ارزیابی کیفیت رساله‌های دکتری استفاده شد. برای تعیین پایایی ابزار گردآوری اطلاعات از روش آلفای کرونباخ و برای تحلیل داده‌ها از آزمون‌های یومان ویتنی، رتبه‌بندی فریدمن، مطلوبیت با استفاده از نرم‌افزار Spss23 استفاده شد. یافته‌ها نشان داد که از مجموع ۱۸ بخش رساله‌های دکتری بررسی شده، بخش‌های چکیده، بیان مسئله، اهداف پژوهش، سؤال‌ها یا فرضیه‌های تحقیق، اهمیت و ضرورت تحقیق، تعاریف، پیشینه‌ی تحقیق، روش تحقیق، ابزار و روش گردآوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل داده‌ها و نتیجه‌گیری در وضعیت نسبتاً مطلوب و بخش‌های عنوان، کلیدواژه‌ها، مقدمه، جامعه، نمونه و نمونه‌گیری، منابع، پیوست‌ها و اصول نگارش صحیح در وضعیت مطلوب قرار گرفته‌اند.

واژگان کلیدی: ارزیابی کمی و کیفی، رساله دکتری، آموزش و پرورش.

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه رویکردی نو در علوم تربیتی محفوظ است.

مقدمه

در هر جامعه‌ای، آموزش عالی بخش مهم و حایز اهمیتی است که دارای حوزه‌ی اثرگذاری بسیار وسیعی در دیگر نهادها و بخش‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی جامعه است [۱]. از وظایف عمده‌ی آموزش عالی رشد دانشجویان از طریق افزایش دانش، مهارت، نگرش‌ها و توانایی‌ها و توان - بخشی آنان به عنوان فراگیری دائماً نقاد و متفکر است. این

هدف زمانی حاصل خواهد شد که نظام آموزش عالی مبتنی بر پژوهش باشد [۲]. پژوهش در دنیای جدید در قالب محمل‌های اطلاعاتی مانند مجلات، مقاله‌ها، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دکتری دانشگاهی به وجود آمد و نظام مند و روش مند شد [۳]. به اعتقاد توکل و داودی (۱۳۹۷) [۴]، دوره تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و دکتری) آماده کردن دانشجویان برای انجام پژوهش است. در این دوره دانشجویان باید بتوانند یک موضوع

رساله های سال‌های گذشته آشنا شوند و نیز برای تدوین، ارزیابی و ارزش‌گذاری پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها معیارهای نسبتاً ثابت و مشخصی وجود داشته باشد، می‌توان در آینده شاهد افزایش کیفیت علمی پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها بود و به دنبال آن، پویایی و رشد هر چه بیشتر جوامع دانشگاهی را انتظار داشت. چه بسا که عدم برآورده‌های دقیق و علمی از ماحصل پژوهش‌های گذشته، سبب سردرگمی دانشجویان و بی‌سروسامانی نسبی پایان‌نامه‌ها و رساله‌های ارایه شده می‌گردد [۹].

در ایران با توجه به اهمیت ارزیابی و با توجه به این که تعداد پژوهش‌های انجام شده درباره‌ی موضوعات آموزشی، در چند دهه‌ی اخیر رشد فزاینده‌ای داشته است و تلاش‌هایی نیز جهت ارزیابی این پژوهش‌ها صورت گرفته است. اما هنوز درباره‌ی کیفیت این طرح‌ها اطلاع دقیقی در دست نیست. کنکاش میان مقالات، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های موجود، استفاده از نظر خبرگان و منابع دیگر به منظور یافتن شاخص‌های مناسب جهت ارزیابی کیفی پایان‌نامه‌ها امری ضروری می‌باشد [۶].

شاه ویسی، حیدری و احمدی (۱۴۰۰) [۳] در مقاله‌ی تحت عنوان «ارزیابی پیشینه‌های پژوهشی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد دانشکده‌ی علوم اجتماعی و تربیتی دانشگاه رازی بر اساس ساختار و محتوای مطلوب پیشینه‌نویسی در سال‌های ۱۳۹۸-۱۳۹۳» نشان داد که از لحاظ رعایت ساختار، رشته مشاوره بالاترین درصد و رشته علوم سیاسی پایین‌ترین درصد را به خود اختصاص دادند. همچنین در بعد محتوا برحسب رشته، رشته‌ی علوم اجتماعی بالاترین درصد و رشته‌ی روانشناسی، پایین‌ترین درصد را کسب کردند و در بعد عملکردی از لحاظ محتوا، هر اندازه پایان‌نامه‌ها به سال ۱۳۹۸ نزدیک تر، ضعیف تر بودند.

یافته‌های پژوهش عباسی و شریفیان جزی در سال (۱۳۹۹) [۱۰] با عنوان «فراروشی بر تحقیقات انجام شده پایان‌نامه‌های ارشد و رساله‌های دکتری رشته مدیریت صنعتی دانشگاه شیراز» نشان داد که، ۲۴۸ پایان‌نامه کارشناسی ارشد و ۱۴ رساله دکتری دفاع شد و از این تعداد، ۸۹ درصد پژوهش‌ها با هدف کاربردی، ۷۹ درصد پژوهش‌ها، با روش‌شناسی کمی، ۱۶ درصد با روش آمیخته، ۹۴ درصد با پارادایم اثباتی انجام شد.

راچمنی، نوکاریزی و شریف (۱۳۹۷) [۹] در پژوهشی تحت عنوان «وضعیت کمی تولید پایان‌نامه‌ها و رساله‌های حوزه‌ی علوم انسانی با رویکرد اسلامی در دانشگاه فردوسی مشهد طی سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۶۳» به نتایج زیر دست یافتند: ۱۲۰۱ عنوان پایان‌نامه و رساله با رویکرد اسلامی در دانشگاه فردوسی مشهد به ثبت رسید که از این تعداد، رشته‌ی فقه و مبانی حقوق

را انتخاب کنید و به اندازه‌ی کافی در مورد آن مطالعه کنند و سپس با روش‌های علمی پاسخ آن را بیابند، صحت پاسخ‌شان را بسنجند، تحلیل کنند و بتوانند کل ماجرا را در یک متن نوشته و صحت آن را ثابت کرده یا از آن دفاع کنند. در واقع در پایان‌نامه و رساله باید نشان دهند که می‌توانند یک پژوهش را در زمان مطلوب به درستی انجام دهند.

دستورالعمل جامع و مدونی برای نگارش پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها وجود ندارد. این امر سبب می‌شود که دانشگاه‌های مختلف، به گونه‌ای متفاوت به تدوین پایان‌نامه‌ها و رساله‌های خود بپردازند. این مسأله در مواقعی موجب می‌شود که دانشجویان علی‌رغم صرف وقت زیاد برای انجام امور پژوهش‌های پایان‌نامه و رساله، به دلیل عدم آشنایی با اصول نگارش علمی، موفق به اطلاع‌رسانی کامل از نتایج پژوهش‌های خود نشوند و این مسأله در مواردی موجب تنزل کیفیت پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها شده و در مواردی به دلیل عدم وجود دستورالعملی برای ارزیابی پژوهش‌های انجام شده نتایج متناقضی از ارزیابی‌ها گزارش می‌شود. اغلب پایان‌نامه‌ها و رساله‌های پژوهشی منتشر شده دارای معیارهای مدون برای سنجش کیفیت و میزان کاربردی بودن آن‌ها نمی‌باشند. پژوهش‌های انجام شده در دوره‌ی کارشناسی ارشد و دکتری در ایران نیز از این امر مستثنی نیستند و بررسی‌های اندکی که در این زمینه صورت گرفته، این ادعا را تأیید می‌کنند. با توجه به ماهیت فزاینده‌ی علم، بررسی پژوهش‌های گذشته، شرط لازم برای شکل‌گیری روش‌مند دانسته‌های جدید است [۵].

ارزیابی پایان‌نامه‌های تدوین شده بر اساس ملاک‌ها و استانداردهای علمی می‌تواند سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیرندگان را یاری کند تا از نتایج ارزیابی برای بهبود و اصلاح امور و اتخاذ تصمیم‌های بهتر استفاده کنند. متأسفانه تاکنون توجه کمی به این امر شده است. می‌توان گفت که اساتید رشته‌های مختلف، برای ارزیابی پایان‌نامه‌هایی که راهنمایی، مشاوره یا داوری آن‌ها را بر عهده می‌گیرند، ملاک‌ها و معیارهایی هر چند ناقص را تعیین می‌کنند و به کار می‌گیرند [۶]، که در مقایسه با اصول علمی و نظری، این معیارها دارای محدودیت‌هایی از جمله ذهنی بودن، مفید نبودن و شفاف نبودن معیارها می‌باشد [۷]. لذا نخستین الزام، داشتن معیارهای مشخص است. معیارهای مناسب، مواردی هستند که دارای کیفیت، هماهنگی، انسجام و شفافیت در سطحی بالا باشند. در صورت وجود نداشتن معیارهای مشخص ارزیابی، مسایل مختلفی از جمله این که کیفیت پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها مورد سؤال قرار می‌گیرد و درواقع نمی‌توان در ارزیابی آن‌ها به خوبی قضاوت کرد، پیش می‌آید [۸]. چنانچه دانشجویان با نقاط قوت و ضعف پایان‌نامه‌ها و

محمدی، پناهی و سهیلی (۱۳۹۵) [۱۴] در پژوهشی با عنوان «تحلیل محتوای رساله های دکتری علم اطلاعات و دانش شناسی در سال های ۱۳۹۳-۱۳۷۶» نشان دادند که، از مجموع ۱۲۵ رساله دکتری، ۶۰ درصد روش پژوهش به کار گرفته شده در رساله ها، پیمایشی، ۱۹/۲ درصد شیوه ترکیبی و ۳۹/۲ درصد موضوعات مربوط به فنون و فن آوری های اطلاعاتی و ۲،۳۱ درصد مربوط به کارکردهای مدیریتی و ۲۹/۶ درصد مربوط به مباحث نظری و عمومی اطلاعات بود.

سعیدی (۱۳۹۴) [۱۵] پژوهشی را با عنوان «ارزیابی کیفیت پایان نامه های کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه شهید باهنر کرمان (۱۳۹۰-۱۳۸۰)» انجام داد. نتایج نشان داد که پایان نامه های مورد بررسی از نظر رعایت معیارهای صوری در سطح نسبتاً خوبی قرار دارد و از نظر کیفیت علمی، در جایگاه متوسط و نسبتاً مطلوبی قرار دارند و می توان با ارایه ی راهکارهایی عملی و نیز نشان دادن نمونه ها و معیارهایی، کیفیت علمی آن ها را ارتقاء داد.

مطهری، سرسنگی و مهندس پور (۱۳۹۴) [۱۶] تحقیقی را تحت عنوان «ارزیابی پایان نامه های تئاتر دفاع مقدس دانشکده های تئاتر کشور در بازه ی سال های ۱۳۵۹ تا ۱۳۸۹» انجام دادند. نتایج نشان داد از ۴۹ پایان نامه ی مورد بررسی، تنها تعداد انگشت شماری دارای چکیده اند و در موارد بسیاری، تنها به ذکر مقدمه یا پیش گفتار بسنده شده است. در مجموع، فصل بندی ها در پایان نامه های ارایه شده نسبت به دیگر قسمت ها اشکالات کمتری دارد. عدم ذکر نتیجه گیری اصلی ترین معضل پایان نامه های مورد بررسی در این بخش است. در ۱۶ پایان نامه، یعنی کمتر از یک سوم که معادل ۳۱/۱۱ درصد کل پایان نامه هاست، مؤید وجود رابطه بین عنوان، مقدمه، محتوا و نتیجه گیری در آن هاست و قابل قبول گزارش شده است.

ناگازی آگوا و گریستی اُدیمگوا (۲۰۱۹) [۱۷] در پژوهشی تحت عنوان «نظارت و سرپرستی رساله های دکتری: شناسایی و ارزیابی مدل ها» به نتایج زیر دست یافتند: نظارت بر تحقیقات دکتری یکی از مهم ترین راه های حفظ رضایت دانشجویان از این برنامه و آماده سازی آنان است. دانشجویان به عنوان محققان مستقل علمی وارد جامعه ی دانشگاهی می شوند و در پایان کار رساله ی دکتری، گزارش نهایی کار آن هاست. ارزیابی دانشجویان از مدل های مختلف نظارت، رضایت آن ها را از این مدل های نظارت و توسعه ی مهارت های مرتبط با پژوهش جلب می کند. نمونه ای از ۳۱۰ رساله ی دکتری برای این مطالعه از دانشگاه فدرال در بخش شرقی نیجریه انتخاب شده است. نتایج نشان داد که تعامل چهره به چهره ی مدل نه تنها متداول ترین استفاده؛ بلکه متداول ترین نوع نظارت رساله ی دکتری (مبتنی بر-

اسلامی با ۳۴۱ عنوان بیشترین و رشته ی زبان و ادبیات انگلیسی و زبان و ادبیات فرانسه هر یک با پنج عنوان کمترین فراوانی را داشتند. در میان حوزه های تحصیلی، دانشکده ی الهیات بیشترین و دانشکده ی علوم تربیتی و روان شناسی نیز کمترین سهم را در تولید پایان نامه ها و رساله های اسلامی داشتند. ۱۰۷۲ عنوان از پایان نامه ها مربوط به کارشناسی ارشد و ۱۲۹ عنوان نیز مربوط به دکتری بود. موضوع قرآن، حقوق جزا (فقه) و تفاسیر به عنوان موضوع های برتر شناخته شدند. همچنین متوسط رشد سالانه ی تولید پایان نامه ها و رساله های حوزه ی علوم انسانی در طی سال های مورد پژوهش، از رشد زیادی برخوردار بود. از ۲۱۰ عنوان مقاله ی علمی مستخرج از آن ها، ۱۳۳ عنوان سهم مقطع کارشناسی ارشد و ۷۷ عنوان به مقطع دکتری بود.

احمدی گل و سنگری (۱۳۹۶) [۱۱] در پژوهشی تحت عنوان «ارزیابی موضوعی و روش شناسی پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته ی تکنولوژی آموزشی» به نتایج زیر دست یافتند: یافته ها نشان داد که تنوع موضوعی بسیار گسترده است؛ پژوهش ها به قلمرو جدید تکنولوژی آموزشی، کمتر توجه داشته اند و بیشتر به برداشت سنتی از این رشته توجه شده است. بیشتر پژوهش ها با استفاده از روش های کمی با ۹۶/۴۶ درصد انجام شده و روش های کیفی با ۳/۵۴ درصد مورد غفلت و کم توجهی این متخصصان قرار گرفته است.

محمدی (۱۳۹۷) [۱۲] در پژوهشی با عنوان «ارزیابی کیفیت پایان نامه های رشته های هنرهای تجسمی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز در سال های ۱۳۹۵-۱۳۹۰» نشان داد که پایان نامه های کارشناسی ارشد در ۲۴ معیار ارزیابی شد. ضرورت تحقیق، بیان مسئله، آئین نگارش، تدوین فرضیه ها، وضوح سؤالات، عنوان پژوهش، ارتباط نتیجه گیری با اهداف پژوهش، اثبات یا رد فرضیات و رویکرد تحقیق از نظر هدف و پژوهش در مرتبه خوب قرار دارند. همچنین، چهارچوب نظری، اصطلاحات مهم، جامعه هدف، نمونه گیری، محدودیت های مطالعه، یافته ها، ارتباط نتیجه گیری با پیشینه پژوهش، بیان متغیرها و پاسخ سؤالات در سطح متوسط قرار دارند.

اصغری و نعمتی (۱۳۹۵) [۱۳] در پژوهشی تحت عنوان «چالش کیفیت رساله ی دکترا در ایران بر اساس مفهوم زنجیره ی ارزش» بیان کردند: چالش های کیفیت علمی رساله های دکتری دارای ابعاد چندگانه و چندلایه ی در هم پیچیده از عوامل (دانشجو، استاد، مدیران و سیاست گذاران)، ساختار سازمانی، رویه ها، قوانین و عوامل محیطی و رفتارهای غیردانشگاهی است.

همایش) و پژوهش کتاب‌شناسی را در نظر گرفت. به دلیل مشکلات دسترسی به اطلاعات، آن دسته از دانشجویان دکتری که کمتر کنفرانس داخلی و خارجی در دانشگاه‌ها یا مؤسسات خود داشته‌اند، قادر نیستند که به یک دید کلی نسبت به اثربخشی خود و ارتباط آن با داشتن بازخورد از کار خود دست پیدا کنند.

تولگا اردوگان^۶ (۲۰۱۵) [۲۲] پژوهشی را با عنوان «موضوعات جدید پژوهش در پایان‌نامه‌های PBL (یادگیری بر پایه‌ی مشکلات): مطالعه‌ی تحلیل محتوا طی سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۱۳ در ترکیه» انجام داد. با توجه به نتایج تجزیه و تحلیل، مطلوب‌ترین طبقه، حوزه‌ی یادگیری در علم است و اینکه طراحی کمی نسبت به طراحی کیفی بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرد. در طراحی کمی شناخت و تأثیرگذاری بیشتری وجود دارد و به دنبال آن، شناخت بیشتری در حوزه‌ی تحقیقات مورد استفاده قرار می‌گیرد. گروه مورد بحث عمدتاً از معلمان آموزش و پرورش ابتدایی هستند که مطالعات اولیه بین یک گروه ۴۱ تا ۸۰ نفره می‌باشد و مطالعات نهایی با استفاده از روش آزمایشی بر روی پژوهش اخیر "یادگیری مبتنی بر حل مسئله" بین ۴ تا ۶ هفته انجام گرفت.

با بررسی پیشینه‌ی تجربی مشخص شد که، تعداد زیادی از تحقیقات انجام شده در زمینه‌ی ارزیابی پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها و مسایل مربوط به آن بیشتر به بررسی یک قسمت یا تمام قسمت‌های یک پایان‌نامه در جامعه‌ی وسیعی پرداختند. در این میان تعداد کمی به بررسی تمام قسمت‌های رساله دکتری در یک رشته‌ی خاص به‌صورت تخصصی پرداخته‌اند که در پژوهش حاضر سعی شده است رساله‌های یک رشته‌ی خاص (دکتری مدیریت آموزشی) از تمام جنبه‌ها بر اساس معیارهای تدوین شده، بررسی شود. اهمیت این امر در این نکته نهفته است که رساله‌های تحصیلات تکمیلی میزان آموزش، مهارت و درک و توانایی‌های نگارشی و تحصیلی دانشجویان را در برنامه‌های تحصیلات تکمیلی نشان می‌دهد. از این‌رو چنین معیارها و استانداردهایی، میزان اثربخشی یادگیری دانشجویان را به صورت معتبر و روا نشان می‌دهد. درواقع، نظارت و ارزیابی رساله‌های دانشگاهی با توجه به ملاک‌ها و استانداردهای توافق شده و معین، یکی از روش‌های اصلی ارزیابی میزان موفقیت فارغ‌التحصیلان در کسب دانش و فنون مورد نیاز و میزان موفقیت نظام دانشگاهی در پاسخگویی به نیازهای علمی جامعه است. نتایج این پژوهش می‌تواند برای چند گروه مهم باشد. خود دانشجویان به عنوان اولین گروه می‌توانند از شاخص‌های مؤثر آگاهی یابند تا با رعایت آن‌ها، انتظار نمره‌ی خیلی خوب داشته باشند و یا به عبارتی دیگر بدانند چگونه نتیجه‌ی زحمات آن‌ها

(ICT) بوده است. این مدل بندرت مورد استفاده قرار می‌گرفت. دانشجویان تحت نظارت بر تعامل چهره به چهره گزارش دادند که از پایان‌نامه یا رساله رضایت بیشتری دارند. نظارت بر عملکرد نسبت به افرادی که تحت مدل غیرفعال چهره به چهره فعالیت می‌کنند. با این حال، دانشجویان تحت این دو مدل نظارت داشتند.

یافته‌های پژوهشی ژنگ و وارتنون^۲ (۲۰۱۸) [۱۸] با عنوان «زبان ارزیابی در بخش پایان‌نامه‌ی دکتری: شباهت‌ها و تفاوت‌های بین یک نویسنده‌ی چینی و یک نویسنده‌ی انگلیسی» نشان داد که تفاوت معنی‌داری در گزینه‌ها وجود ندارد، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که، در زمینه و سطح تحقیق به نظر نمی‌رسد که زبان اول یک متغیر، تأثیرگذار در انتخاب زبان ارزیابی باشد.

گونزالس - چوردا^۳ و همکاران (۲۰۱۸) [۱۹] پژوهشی را با عنوان «ارزیابی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد در رشته‌ی پرستاری با یک سیستم سرفصلی: مطالعه‌ی اعتبارسنجی و پیشرفت در طول سال تحصیلی ۲۰۱۴-۲۰۱۵ در دانشگاه جام آی اسپانیا» انجام دادند. به این نتایج دست یافتند که نظام ارزیابی پایان‌نامه‌های رشته‌ی پرستاری در سه دسته (تهیه‌ی طرح پژوهش، پایان‌نامه و جلسه‌ی دفاع) دارای اعتبار بوده است. این ارزیابی ممکن است به درجه‌ی دیگر پرستاری و یا درجه از دیگر زمینه‌های علمی منتقل شده است. برای ادامه‌ی فرایند اعتبارسنجی در نظر گرفتن عواملی که ممکن است نتایج به دست آمده را تحت تأثیر قرار دهد، لازم است.

روزنبرگ^۴ (۲۰۱۷) [۲۰] پژوهشی را با عنوان «تحلیل استنادی پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد و دکتری در گروه جامعه‌شناسی و انسان‌شناسی: ارزیابی کاربردی منابع کتابخانه در طول سال‌های ۲۰۱۰-۲۰۱۳» انجام داده است. نتایج نشان داد که بیشترین درصد نقل قول از کتاب و مجلات، با استفاده‌ی غالب کتاب الکترونیکی در قالب چاپ و استفاده‌ی غالب از مجلات در چاپ و قالب الکترونیکی، با زبان انگلیسی بود که زبان غالب برای تمام منابع ذکر شده شناخته شد. به‌طور متوسط، سال انتشار سند ذکر شده‌ی کتاب ۱۵ سال مسن‌تر از مجلات بود. ۹۵ درصد از مجلات و ۸۲ درصد از کتاب در منابع کتابخانه‌ی دانشگاه در دسترس بود. نتایج این تحقیق، ارزیابی اثبات توانایی کتابخانه‌ی دانشگاه در پاسخ به نیازهای دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد در رشته‌ی جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی است.

الزهر، اسلام و محمد^۵ (۲۰۱۵) [۲۱] در پژوهشی را با عنوان «خودارزیابی از پیشرفت پایان‌نامه‌ی دانشجویان دکتری در دانشگاه مراکش» نشان دادند که برای نتیجه‌گیری باید دیگر قابلیت‌های دانشجو مثل برنامه‌ریزی علمی، فعالیت (کنفرانس و

بخش کمی بر اساس معیارهای استخراج شده از مرحله‌ی کیفی از پرسشنامه‌ی محقق‌ساخته با ۷۲ گویه در ۱۸ بعد (عنوان، چکیده، کلید واژه‌ها، مقدمه، بیان مسأله، اهداف پژوهش، سؤال‌ها یا فرضیه‌های پژوهش، اهمیت و ضرورت پژوهش، تعاریف، پیشینه پژوهش، روش پژوهش، جامعه، نمونه و نمونه‌گیری، ابزار و روش گردآوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل داده‌ها، نتیجه‌گیری، منابع، پیوست‌ها، اصول نگارش صحیح) در طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت (کاملاً نادرست، نادرست، نسبتاً درست، درست و کاملاً درست) با نمره گذاری از ۱ تا ۵ برای ارزیابی کیفیت رساله‌های دکتری استفاده شد. جهت تعیین روایی صوری و محتوایی پرسشنامه، نظرات ۱۵ نفر از خبرگان (اساتید دانشگاه، کارشناسان تعلیم و تربیت) جمع‌آوری شد. برای تعیین پایایی ابزار گردآوری اطلاعات از روش آلفای کرونباخ که مقادیر بالای ۰/۷ بیانگر پایایی مناسب پرسشنامه می‌باشد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی و شاخص‌های توصیفی فراوانی، درصد، میانگین، انحراف استاندارد، جداول و نمودارها و روش‌های آمار استنباطی آزمون‌های یومان ویتنی، رتبه‌بندی فریدمن، مطلوبیت با استفاده از نرم‌افزار Spss23 انجام شد.

یافته‌ها

بخش کیفی

یافته‌های حاصل از مطالعه‌ی مبانی نظری و ادبیات موضوع و نتایج به دست آمده از انجام مصاحبه (نتایج کدگذاری باز و محوری مفاهیم و مقوله‌ها) با مشارکت ۱۹ نفر از خبرگان متخصص در زمینه‌ی علوم تربیتی و مدیریت آموزشی انجام شد. نظر صاحب‌نظران، عوامل و شاخص‌های ارزیابی پایان‌نامه‌ها جمع‌آوری و طبقه‌بندی شد (جدول ۱). بر اساس یافته‌های حاصل از مطالعه‌ی کیفی (مصاحبه با خبرگان و ادبیات موضوع)، مقوله‌ها و مفاهیم مستخرج در قالب مؤلفه‌ها و گویه‌های پرسشنامه طراحی و مورد آزمون قرار گرفت.

در قالب رساله ارزیابی می‌شود. ارزیابی‌های محترم از روابط نامشهودی که بین قضاوت‌ها و شاخص‌های مهم ارزیابی وجود دارد اطلاع پیدا می‌کنند. اساتید راهنما و مشاور نیز با علم می‌توانند از ابتدای فعالیت دانشجوی برای تدوین رساله‌ها او را بهتر هدایت کنند. لذا این مقاله، با بیان شاخص‌های مناسب ارزیابی کیفیت رساله سعی دارد قضاوت‌ها را سیستمی‌تر و واقعی‌تر کند. از کاربردهای آن می‌توان موارد زیر را برشمرد: الف) مبنایی جهت ارزیابی رساله؛ ب) تبیین مدلی علمی برای افزایش کیفیت رساله‌ها؛ ج) تبیین الگویی برای سنجش میزان دانش دانشجویان؛ تجزیه و تحلیل رساله‌ها می‌تواند پنجره‌ای به وضعیت پژوهش در یک حوزه‌ی مشخص، فراهم کند و می‌تواند یک ابزار قدرتمند برای روند درک در توسعه‌ی تئوری‌ها، روش‌ها، موضوعات و شکاف در آن حوزه باشد.

بنابراین، پژوهش حاضر به دنبال این هدف، که با مطالعه کیفی، معیارهای علمی رساله‌های دکتری آموزش و پرورش استان مازندران را مورد بررسی قرار دهد، است. فرضیه‌های پژوهش حاضر به شرح زیر می‌باشد:

۱. رعایت یا عدم رعایت معیارهای علمی رساله‌های دکتری آموزش و پرورش استان مازندران بررسی می‌شود.
۲. نقاط قوت و ضعف رساله‌های دکتری آموزش و پرورش استان مازندران بررسی می‌شود.

روش تحقیق

پژوهش از بعد هدف کاربردی و از نوع پژوهش‌های تحلیل محتوا بوده است. جامعه‌ی آماری بخش کیفی خبرگان جامعه‌ی علمی و متخصصان دانشگاهی و در بخش کمی شامل ۶۵ رساله دکتری مدیریت آموزشی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری از سال تحصیلی ۹۹-۹۰ می‌باشد. نمونه آماری در بخش کیفی ۱۹ نفر از خبرگان علمی و به روش نمونه‌گیری هدفمند و در بخش کمی، ۵۶ رساله دکتری بر اساس جدول کرجسی و مورگان و به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده می‌باشد. برای جمع‌آوری داده‌های کیفی از مصاحبه‌های ساختاریافته و در

جدول ۱: نتایج تحلیل مصاحبه، کدگذاری باز، مقوله‌های اصلی و فرعی

بخش	شاخص‌ها
عنوان	موضوع کاربردی و مفید است، موضوع جدید است، موضوع مرتبط با گرایش تحصیلی دانشجو است، عنوان، حوزه و چارچوب پژوهش را نشان می‌دهد و شامل کلیدواژه‌های اصلی است، عنوان دربردارنده عبارات و واژه‌های زائد نیست.
چکیده	چکیده شامل قسمت‌های مهم تحقیق است، چکیده در حالی که دیدی کلی از پژوهش را در اختیار خواننده می‌گذارد، موجز است و در آن از بیان کلمات و توضیحات اضافی خودداری شده است، چکیده در یک پاراگراف واحد نوشته شده است.
کلیدواژه	واژه‌های اصلی، مهم و پربسامد در تحقیق آورده شده است، تعداد واژه‌ها مناسب است.
مقدمه	مقدمه از بیان کلیات شروع شده و سپس به جزئیات پرداخته است. در مقدمه، پژوهش‌گر از طریق توضیح زمینه تحقیق، ذهن خواننده را برای بیان مسأله آماده کرده است. پژوهش‌گر با مطالبی از خود، بین مطالب استناد شده ارتباط ایجاد کرده است و مقدمه دارای انسجام است.
بیان مسأله	در بیان مسأله، دغدغه و مسأله اصلی پژوهش‌گر به وضوح و از زبان خود پژوهش‌گر بیان شده است، پژوهش‌گر به صورت مستدل و مستند، مسأله بودن موضوع تحقیق را اثبات کرده است، در بیان مسأله متغیرهای اصلی مورد بررسی در تحقیق، به خوبی توصیف شده است. مسأله به یک زمینه خاص محدود نشده است (تحدید مسئله).
اهداف پژوهش	هدف کلی و اهداف جزئی بیان شده‌اند، اهداف پژوهش متناسب با عنوان پژوهش است، اهداف به صورت روشن و واضح و صحیح نوشته شده است.
سؤال‌ها یا فرضیه‌های تحقیق	سؤال‌ها یا فرضیه‌ها متناسب و متناظر با اهداف پژوهش است، سؤال‌ها یا فرضیه‌ها به صورت روشن و واضح نوشته شده است، سؤال‌ها یا فرضیه‌ها آزمون‌پذیر هستند.
اهمیت و ضرورت تحقیق	دلایل اصلی پژوهش‌گر برای انتخاب موضوع تحقیق و همچنین فواید تحقیق بر اساس سوابق و مستندات مرتبط، پیامدهای منفی احتمالی در صورت انجام نشدن پژوهش و یا خلأهای علمی و نظری موجود در زمینه موضوع تحقیق، بیان اهمیت و ضرورت تحقیق به صورت کلی
تعاریف	تعاریف اصطلاحات مفهومی و عملیاتی
پیشینه‌ی تحقیق	بیان مبانی که پژوهش مورد نظر با توجه به آن‌ها روند علمی خود را طی کرده، سازماندهی و نظم منطقی مطالب مطرح شده در این بخش بر اساس اهداف پژوهش، ارایه تحقیقات انجام شده داخلی و خارجی مرتبط با موضوع و جدید، گزارش تحقیقات انجام شده بر اساس این که چه کسی، چه کاری را با چه هدفی، چه سؤال یا فرضیه‌هایی و با چه روش‌شناسی (روش پژوهش، جامعه آماری، نوع نمونه‌گیری و ابزار جمع‌آوری داده‌ها)، نقد تحقیقات انجام شده، ارایه چارچوب نظری یا چارچوب مفهومی، ارایه ارتباط تحقیقات پیشین با پژوهش
روش تحقیق	میزان صحیح بودن روش تحقیق، علت انتخاب روش تحقیق
جامعه، نمونه و نمونه‌گیری	انتخاب صحیح جامعه آماری با توجه به موضوع، ارایه روشن و کامل ویژگی‌های جامعه اصلی و نمونه مورد تحقیق، انتخاب روش نمونه‌گیری متناسب با موضوع تحقیق و جامعه آماری، ارایه فرایند روش نمونه‌گیری به روشنی، انتخاب حجم جامعه و نمونه متناسب با پژوهش
ابزار و روش گردآوری داده‌ها	انتخاب صحیح ابزار یا فنونی که برای گردآوری داده‌ها در پژوهش به کار رفته، شفافیت و کامل بودن روش گردآوری داده‌ها در تحقیق، شفافیت و کامل بودن مراحل تهیه و تنظیم ابزار یا ابزارهای مورد استفاده برای گردآوری داده‌ها. ارایه روایی و پایایی ابزار یا ابزارهای گردآوری داده‌ها.
تجزیه و تحلیل داده‌ها	انتخاب آزمون‌های آماری مناسب برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، ارایه شفاف تجزیه و تحلیل داده‌ها در قالب جداول و نمودار.
نتیجه‌گیری	تناسب نتیجه‌گیری با اهداف یا سؤال‌های، اتکای نتیجه‌گیری پژوهش بر یافته‌های پژوهش و تحلیل و استدلال‌های پژوهش‌گر، ارایه همسویی یا ناهمسویی بین پژوهش حاضر با پژوهش‌های دیگر، ارایه دلایل یا استدلال‌هایی برای علت عدم همسویی این پژوهش با پژوهش‌های قبل، ارایه واضح و شفاف نتیجه اصلی پایان‌نامه، ارایه پیشنهادها کاربردی و پژوهشی در پایان نتیجه‌گیری، ارایه پیشنهادات متناسب با سؤالات یا فرضیه‌های پژوهش، ارایه محدودیت‌ها و موانع پژوهش به‌طور مجزا، ارایه منطقی و صادقانه محدودیت‌ها و موانع پژوهش.
منابع	استفاده از منابع معتبر و جدید و مرتبط، روش منبع‌نویسی و ارجاع، چه درون‌متنی و چه در پایان پژوهش صحیح و متناسب با شیوه‌نامه تصویب شده توسط گروه علوم تربیتی، استفاده از منابع دست اول، هم‌خوانی منابع درون متن با منابع پایان متن.
پیوست‌ها	پیوست‌ها حاوی جدول‌های آماری، تصاویر، نقشه‌ها، برگه‌ها است، اشاره پیوست‌ها در متن اصلی به گونه‌ای به آن‌ها، انطباق پیوست‌ها با کل پایان‌نامه، شماره‌گذاری پیوست‌ها جهت دسترسی آسان‌تر.
اصول نگارش صحیح	بررسی غلط نگارشی، املائی و تایپی، رعایت نکات فنی نگارش از جمله فونت مناسب، فاصله بین کلمات، حاشیه صفحه‌ها و فاصله پاراگراف‌ها، اعمال صحیح پاراگراف‌بندی، زیرنویس اسامی و اصطلاحات فنی بصورت لاتین، بررسی فهرست مطالب، جداول و نمودارها.

ب) تجزیه و تحلیل استنباطی داده‌ها
آزمون نرمال بودن توزیع داده‌ها

جدول ۲: آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها

ردیف	بخش	آماره‌ی آزمون	سطح معناداری
۱	عنوان	۱/۹۷۸	۰/۰۰۱
۲	چکیده	۲/۰۷۹	۰/۰۰۰
۳	کلیدواژه‌ها	۶/۲۰۳	۰/۰۰۰
۴	مقدمه	۶/۰۵۳	۰/۰۰۰
۵	بیان مسئله	۶/۴۱۹	۰/۰۰۰
۶	اهداف پژوهش	۱/۸۵۶	۰/۰۰۲
۷	سؤال‌ها یا فرضیه‌های تحقیق	۱/۸۷۲	۰/۰۰۲
۸	اهمیت و ضرورت تحقیق	۱/۳۸۳	۰/۰۰۰
۹	تعاریف	۴/۲۷۷	۰/۰۰۰
۱۰	پیشینه‌ی تحقیق	۱/۸۵۳	۰/۰۰۲
۱۱	روش تحقیق	۶/۶۵۴	۰/۰۰۰
۱۲	جامعه، نمونه و نمونه‌گیری	۳/۵۷۹	۰/۰۰۰
۱۳	ابزار و روش گردآوری داده‌ها	۱/۹۵۰	۰/۰۰۱
۱۴	تجزیه و تحلیل داده‌ها	۵/۵۷۶	۰/۰۰۰
۱۵	نتیجه‌گیری	۱/۸۱۲	۰/۰۰۳
۱۶	منابع	۱/۹۵۰	۰/۰۰۱
۱۷	پیوست‌ها	۴/۶۵۸	۰/۰۰۰
۱۸	اصول نگارش صحیح	۲/۴۸۷	۰/۰۰۰

مطابق جدول ۲، چون در سطح اطمینان ۹۵٪ و خطای اندازه-گیری $\alpha = 5\%$ ، سطح معناداری برای همه‌ی متغیرها $p < 0.05$ محاسبه شده است، لذا داده‌ها از توزیع غیرنرمال پیروی می‌کنند و جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها، استفاده از آزمون‌های آماری ناپارامتریک مجاز است.

فرضیه‌های پژوهش
فرضیه‌ی ۱. رعایت یا عدم رعایت معیارهای علمی رساله‌های دکتری آموزش و پرورش استان مازندران بررسی می‌شود

جدول ۳: شاخص‌های توصیفی بخش‌های رساله‌های دکتری

بخش	میانگین	انحراف استاندارد	حداقل	حداکثر	وضعیت
عنوان	۳/۷۵	۰/۳۵	۳	۴/۴۰	مطلوب
چکیده	۳/۳۳	۰/۷۹	۱/۳۳	۴/۶۷	نسبتاً مطلوب
کلیدواژه‌ها	۴/۱۳	۰/۵۸	۲	۵	مطلوب
مقدمه	۳/۹۶	۰/۹۱	۲	۵	مطلوب
بیان مسئله	۲/۴۷	۱/۰۱	۱	۴/۲۵	نسبتاً مطلوب
اهداف پژوهش	۲/۶۱	۰/۸۸	۱	۴/۶۷	نسبتاً مطلوب
سؤال‌ها یا فرضیه‌های تحقیق	۳/۰۱	۰/۷۲	۱/۳۳	۴/۶۷	نسبتاً مطلوب
اهمیت و ضرورت تحقیق	۲/۷۷	۰/۹۴	۱/۳۳	۴/۶۷	نسبتاً مطلوب
تعاریف	۲/۷۴	۰/۹۵	۱	۴/۵۰	نسبتاً مطلوب

بخش	میانگین	انحراف استاندارد	حداقل	حداکثر	وضعیت
پیشینه‌ی تحقیق	۳/۲۷	۰/۴۴	۱/۸۸	۴	نسبتاً مطلوب
روش تحقیق	۳/۴۵	۰/۹۷	۱	۵	نسبتاً مطلوب
جامعه، نمونه و نمونه‌گیری	۳/۹۱	۰/۹۴	۱/۲۰	۵	مطلوب
ابزار و روش گردآوری داده‌ها	۳/۴۹	۰/۹۴	۱/۲۵	۴/۷۵	نسبتاً مطلوب
تجزیه و تحلیل داده‌ها	۳/۳۵	۱/۲۴	۱	۵	نسبتاً مطلوب
نتیجه‌گیری	۲/۲۴	۰/۵۳	۱/۲۲	۳/۶۷	نسبتاً مطلوب
منابع	۲/۳۰	۰/۷۵	۱/۲۰	۳/۸۰	مطلوب
پیوست‌ها	۳/۶۸	۰/۶۱	۲/۲۵	۴/۷۵	مطلوب
اصول نگارش صحیح	۳/۷۶	۰/۶۶	۱	۴/۸۰	مطلوب

گردآوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل داده‌ها و نتیجه‌گیری در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش‌های عنوان، کلیدواژه‌ها، مقدمه، جامعه، نمونه و نمونه‌گیری، منابع، پیوست‌ها و اصول نگارش صحیح در وضعیت مطلوب قرار گرفته‌اند.

یافته‌های جدول ۳ نشان داد که از مجموع ۱۸ بخش رساله‌های دکتری بررسی شده، بخش‌های چکیده، بیان مسئله، اهداف پژوهش، سؤال‌ها یا فرضیه‌های تحقیق، اهمیت و ضرورت تحقیق، تعاریف، پیشینه‌ی تحقیق، روش تحقیق، ابزار و روش -

جدول ۴: شاخص‌های توصیفی گویه‌های مربوط به هریک از بخش‌های رساله‌های دکتری

بخش	شاخص	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر	وضعیت
عنوان	موضوع کاربردی و مفید است.	۲/۸۲	۰/۷۴	۲	۴	نسبتاً مطلوب
	موضوع جدید است.	۳/۷۳	۱/۲۳	۱	۵	مطلوب
	موضوع مرتبط با گرایش تحصیلی دانشجو است.	۴/۶۸	۰/۵۸	۳	۵	مطلوب
	عنوان، حوزه و چارچوب پژوهش را نشان می‌دهد و شامل کلیدواژه‌های اصلی است.	۴/۳۰	۰/۶۹	۳	۵	مطلوب
چکیده	عنوان دربردارنده‌ی عبارات و واژه‌های زائد نیست.	۳/۲۰	۱/۳۱	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	چکیده شامل قسمت‌های مهم تحقیق از جمله مسئله‌ی اصلی (یا هدف پژوهش)، روش تحقیق، جامعه‌ی آماری و نمونه، نمونه‌گیری و ابزار جمع‌آوری داده‌ها و پایایی و روایی آن، یافته‌های اصلی و نتیجه‌گیری پژوهش است.	۳/۵۴	۱/۲۱	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	چکیده در حالی که دیدی کلی از پژوهش را در اختیار خواننده می‌گذارد، موجز است و در آن از بیان کلمات و توضیحات اضافی خودداری شده است.	۳/۱۱	۱/۵۶	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	چکیده در یک پاراگراف واحد نوشته شده است.	۳/۳۶	۱/۴۸	۱	۵	نسبتاً مطلوب
کلید واژه	واژه‌های اصلی، مهم و پربسامد در تحقیق آورده شده است.	۳/۹۵	۰/۸۴	۳	۵	مطلوب
	تعداد واژه‌ها مناسب است (بین ۳ تا ۶ واژه).	۴/۳۲	۰/۸۱	۱	۵	مطلوب
مقدمه	مقدمه از بیان کلیات شروع شده و سپس به جزئیات پرداخته است.	۴/۴۸	۰/۶۶	۲	۵	مطلوب
	در مقدمه، پژوهش‌گر از طریق توضیح زمینه‌ی تحقیق، ذهن خواننده را برای بیان مسأله آماده کرده است.	۳/۷۱	۱/۴۲	۱	۵	مطلوب
	پژوهش‌گر با مطالبی از خود، بین مطالب استناد شده ارتباط ایجاد کرده است و مقدمه دارای انسجام است.	۳/۷۰	۱/۳۷	۱	۵	مطلوب
بیان مسأله	در بیان مسأله، دغدغه و مسئله‌ی اصلی پژوهش‌گر به وضوح و از زبان خود پژوهش‌گر بیان شده است.	۳	۰/۹۹	۱	۴	نسبتاً مطلوب
	پژوهش‌گر به صورت مستدل و مستند، مسأله بودن موضوع تحقیق را اثبات کرده است.	۲/۳۸	۱/۳۷	۱	۵	نسبتاً مطلوب

بخش	شاخص	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر	وضعیت
	در بیان مسأله متغیرهای اصلی مورد بررسی در تحقیق، به خوبی توصیف شده است.	۲/۲۷	۱/۲۳	۱	۴	نسبتاً مطلوب
	مسأله به یک زمینه‌ی خاص محدود نشده است (تهدید مسأله).	۲/۲۵	۱/۲۷	۱	۵	کمتر مطلوب
اهداف پژوهش	هدف کلی و اهداف جزئی بیان شده‌اند.	۲/۱۸	۱/۱۶	۱	۴	کمتر مطلوب
	اهداف پژوهش متناسب با عنوان پژوهش است.	۲/۸۹	۱/۵۲	۱	۵	نسبتاً مطلوب
سؤال یا فرضیه‌های پژوهش	اهداف به صورت روشن و واضح و صحیح نوشته شده است.	۲/۷۵	۱/۴۳	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	سؤال‌ها یا فرضیه‌ها متناسب و متناظر با اهداف پژوهش است.	۲/۸۸	۱/۴۸	۱	۵	نسبتاً مطلوب
اهمیت و ضرورت پژوهش	سؤال‌ها یا فرضیه‌ها به صورت روشن و واضح نوشته شده است.	۳/۰۵	۱/۶۱	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	سؤال‌ها یا فرضیه‌ها آزمون‌پذیر هستند.	۳/۱۱	۱/۴۱	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	دلایل اصلی پژوهش‌گر برای انتخاب موضوع تحقیق و همچنین فواید تحقیق بر اساس سوابق و مستندات مرتبط، بیان شده است.	۳/۲۹	۱/۴۴	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	پیامدهای منفی احتمالی در صورت انجام نشدن پژوهش و یا خلأهای علمی و نظری موجود در زمینه‌ی موضوع تحقیق، بیان شده است.	۲/۴۳	۱/۴۹	۱	۵	نسبتاً مطلوب
تعاریف	پژوهش‌گر از زبان خودش اهمیت و ضرورت تحقیق را به صورت کلی بیان کرده است.	۲/۶۱	۱/۴۷	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	اصطلاحات اصلی تعریف مفهومی و عملیاتی شده‌اند.	۲/۳۸	۱/۱۷	۱	۴	نسبتاً مطلوب
پیشینه پژوهش	تعاریف مفهومی و عملیاتی اصطلاحات درست بیان شده است.	۳/۱۱	۱/۴۱	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	مبانی که پژوهش مورد نظر با توجه به آن‌ها روند علمی خود را طی کرده، بیان شده است.	۳/۱۱	۱/۴۵	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	مطالب مطرح شده در این بخش بر اساس اهداف پژوهش، دارای سازمان و نظم منطقی است.	۳/۹۱	۱/۲۸	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	تحقیقات انجام شده‌ی داخلی و خارجی مرتبط با موضوع آورده شده است.	۳/۹۱	۱/۲۹	۱	۵	نسبتاً مطلوب
روش پژوهش	تحقیقات انجام شده‌ی داخلی و خارجی مرتبط با موضوع جدید هستند.	۳/۱۶	۱/۶۳	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	در بخش تحقیقات انجام شده پژوهش‌گر گزارش کرده است چه کسی، چه کاری را با چه هدفی، چه سؤال یا فرضیه‌هایی و با چه روش‌شناسی (روش پژوهش، جامعه آماری، نوع نمونه‌گیری و ابزار جمع‌آوری داده‌ها) انجام داده است.	۳/۰۴	۰/۸۳	۲	۴	نسبتاً مطلوب
روش پژوهش	تحقیقات انجام شده پس از معرفی نقد شده‌اند.	۳/۰۷	۱/۶۶	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	پژوهش‌گر به چارچوب نظری یا چارچوب مفهومی رسیده است.	۳/۱۴	۰/۸۲	۲	۴	نسبتاً مطلوب
روش پژوهش	ارتباط بین آن‌چه قبلاً دیگران انجام داده‌اند و آن‌چه قرار است در این تحقیق انجام شود بیان شده است.	۲/۸۶	۰/۸۶	۲	۴	نسبتاً مطلوب
	روش تحقیق به صورت صحیح بیان شده است.	۳	۱/۷۰	۱	۵	نسبتاً مطلوب
جامعه و نمونه و روش نمونه‌گیری	علت انتخاب روش تحقیق بیان شده است.	۳/۸۹	۱/۳۲	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	جامعه‌ی آماری با توجه به موضوع به طور صحیح انتخاب شده است.	۳/۸۹	۱/۳۲	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	ویژگی‌های جامعه‌ی اصلی و نمونه‌ی مورد تحقیق به طور روشن و کامل بیان شده است.	۳/۸۹	۱/۳۲	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	روش نمونه‌گیری متناسب با موضوع تحقیق و جامعه‌ی آماری انتخاب شده است.	۳/۹۱	۱/۲۸	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	فرایند روش نمونه‌گیری به روشنی توضیح داده شده است.	۳/۹۱	۱/۳۲	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	حجم جامعه و نمونه متناسب با پژوهش و با روش‌های علمی انتخاب شده است.	۳/۹۳	۱/۲۹	۱	۵	نسبتاً مطلوب

بخش	شاخص	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر	وضعیت
ابزار و روش گردآوری داده‌ها	ابزار یا فونونی که برای گردآوری داده‌ها در پژوهش به کار رفته به طور صحیح انتخاب شده است.	۳/۹۳	۱/۲۹	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	روش گردآوری داده‌ها در تحقیق به طور واضح و کامل بیان شده است.	۳/۳۴	۱/۴۲	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	مراحل تهیه و تنظیم ابزار یا ابزارهای مورد استفاده برای گردآوری داده‌ها به طور روشن و کامل بیان شده است.	۳/۳۸	۱/۴۱	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	روایی و پایایی ابزار یا ابزارهای گردآوری داده‌ها مشخص شده است.	۳/۳۲	۱/۴۸	۱	۵	نسبتاً مطلوب
تجزیه و تحلیل داده‌ها	برای تجزیه و تحلیل داده‌ها آزمون‌های آماری مناسبی انتخاب شده است.	۳/۳۹	۱/۴۲	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	تجزیه و تحلیل داده‌ها در قالب جداول و نمودار به روشنی و واضح بیان شده است.	۳/۳۰	۱/۵۵	۱	۵	نسبتاً مطلوب
نتیجه‌گیری	نتیجه‌گیری متناسب با اهداف یا سؤال‌های پژوهش است.	۳/۳۲	۱/۵۶	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	نتیجه‌گیری تحقیق متکی بر یافته‌های پژوهش و تحلیل و استدلال‌های پژوهش‌گر است.	۲/۰۷	۱/۲۹	۱	۵	کمتر مطلوب
	همسویی یا ناهمسویی بین پژوهش حاضر با پژوهش‌های دیگر بیان شده است.	۲/۰۹	۱/۲۸	۱	۵	کمتر مطلوب
	دلایل یا استدلال‌هایی برای علت عدم همسویی این پژوهش با پژوهش‌های قبل ارایه شده است.	۲/۱۲	۱/۳۱	۱	۵	کمتر مطلوب
	خواننده‌ی پایان‌نامه می‌تواند به راحتی نتیجه‌ی اصلی را ببیند.	۲/۱۴	۱/۳۴	۱	۵	کمتر مطلوب
	در پایان نتیجه‌گیری پیشنهادهای کاربردی و پژوهشی ارایه شده است.	۲/۰۹	۱/۲۸	۱	۵	کمتر مطلوب
	پیشنهاد‌های ارایه شده متناسب با سؤالات یا فرضیه‌های پژوهش است.	۲/۰۹	۱/۲۸	۱	۵	کمتر مطلوب
	محدودیت‌ها و موانع پژوهش به طور مجزا بیان شده است.	۲/۱۱	۱/۳۲	۱	۵	کمتر مطلوب
	محدودیت‌ها و موانع پژوهش به طور منطقی و صادقانه بیان شده است.	۲/۰۷	۱/۳۰	۱	۵	کمتر مطلوب
	از منابع معتبر استفاده شده است.	۲/۱۳	۱/۳۵	۱	۵	کمتر مطلوب
منابع	از منابع جدید و مرتبط استفاده شده است.	۲/۲۹	۱/۳۳	۱	۵	کمتر مطلوب
	روش منبع‌نویسی و ارجاع، چه درون‌متنی و چه در پایان پژوهش صحیح و متناسب با شیوه‌نامه‌ی تصویب شده توسط گروه علوم تربیتی است.	۲/۲۷	۱/۳۴	۱	۵	کمتر مطلوب
	از منابع دست اول استفاده شده است.	۲/۳۸	۱/۴۱	۱	۵	نسبتاً مطلوب
پیوست‌ها	منابع درون متن با منابع پایان متن هم‌خوانی دارند.	۲/۴۶	۱/۴۵	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	پیوست‌ها حاوی جدول‌های آماری، تصاویر، نقشه‌ها، برگه‌ها است.	۲/۱۸	۱/۲۷	۱	۵	کمتر مطلوب
	پیوست‌ها در متن اصلی به گونه‌ای به آن‌ها اشاره شده است.	۴/۱۶	۱/۰۶	۱	۵	مطلوب
	پیوست‌ها منطبق با کل پایان‌نامه است.	۴/۲۰	۱/۰۷	۱	۵	مطلوب
اصول نگارش صحیح	جهت دسترسی آسان‌تر پیوست‌ها شماره‌گذاری شده است.	۴/۲۰	۱/۰۷	۱	۵	مطلوب
	در پایان‌نامه غلط نگارشی، املائی و تایپی وجود ندارد.	۴/۲۱	۱/۰۲	۱	۵	مطلوب
	نکات فنی نگارش از جمله فونت مناسب، فاصله‌ی بین کلمات، حاشیه‌ی صفحه‌ها و فاصله‌ی پاراگراف‌ها رعایت شده است.	۳/۶۱	۱/۴۷	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	پاراگراف‌بندی به صورت صحیح اعمال شده است.	۳/۵۹	۱/۵۰	۱	۵	نسبتاً مطلوب
	اسامی و اصطلاحات فنی زیرنویس لاتین شده‌اند.	۳/۷۳	۱/۴۳	۱	۵	مطلوب
فهرست مطالب، جداول و نمودارها به طور صحیح آورده شده است.	۳/۶۲	۱/۴۶	۱	۵	نسبتاً مطلوب	

یافته‌های جدول ۴ در ارتباط با ارزیابی شاخص‌های رساله‌های دکتری نشان می‌دهد که در بخش عنوان، شاخص (موضوع کاربردی و مفید است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در شاخص‌های (موضوع جدید است، موضوع مرتبط با گرایش تحصیلی دانشجو است، عنوان، حوزه و چارچوب پژوهش را نشان می‌دهد و شامل کلید واژه‌های اصلی است، عنوان دربردارنده‌ی عبارات و واژه‌های زائد نیست) در وضعیت مطلوب، در بخش چکیده، شاخص‌های (چکیده شامل قسمت‌های مهم تحقیق از جمله مسأله‌ی اصلی (یا هدف پژوهش)، روش تحقیق، جامعه‌ی آماری و نمونه، نمونه‌گیری و ابزار جمع‌آوری داده‌ها و پایایی و روایی آن، یافته‌های اصلی و نتیجه‌گیری پژوهش است، چکیده در حالی که دیدی کلی از پژوهش را در اختیار خواننده می‌گذارد، موجز است و در آن از بیان کلمات و توضیحات اضافی خودداری شده است، چکیده در یک پاراگراف واحد نوشته شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش کلیدواژه‌ها شاخص‌های (واژه‌های اصلی، مهم و پربسامد در تحقیق آورده شده است، تعداد واژه‌ها مناسب است) در وضعیت مطلوب و در بخش مقدمه شاخص‌های (مقدمه از بیان کلیات شروع شده و سپس به جزئیات پرداخته است، در مقدمه، پژوهش‌گر از طریق توضیح زمینه‌ی تحقیق، ذهن خواننده را برای بیان مسأله آماده کرده است، پژوهش‌گر با مطالبی از خود، بین مطالب استناد شده ارتباط ایجاد کرده است و مقدمه دارای انسجام است.) در وضعیت مطلوب، در بخش بیان مسأله شاخص‌های (پژوهش‌گر به صورت مستدل و مستند، مسأله بودن موضوع تحقیق را اثبات کرده است، در بیان مسأله متغیرهای اصلی مورد بررسی در تحقیق، به خوبی توصیف شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و شاخص (مسأله به یک زمینه‌ی خاص محدود نشده است) در وضعیت کمتر مطلوب و در بخش اهداف پژوهش شاخص (هدف کلی و اهداف جزئی بیان شده‌اند) در وضعیت کمتر مطلوب و شاخص‌های (اهداف پژوهش متناسب با عنوان پژوهش است، اهداف به صورت روشن و واضح و صحیح نوشته شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش سؤال‌ها یا فرضیه‌های تحقیق، شاخص‌های (سؤال‌ها یا فرضیه‌ها متناسب و متناظر با اهداف پژوهش است، سؤال‌ها یا فرضیه‌ها به صورت روشن و واضح نوشته شده است، سؤال‌ها یا فرضیه‌ها آزمون‌پذیر هستند) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش اهمیت و ضرورت تحقیق شاخص‌های (دلایل اصلی پژوهش‌گر برای انتخاب موضوع تحقیق و همچنین فواید تحقیق بر اساس سوابق و مستندات مرتبط، بیان شده است، پیامدهای منفی احتمالی در صورت انجام نشدن پژوهش و یا خلأهای علمی و نظری موجود در زمینه‌ی موضوع تحقیق، بیان شده است، پژوهش‌گر از زبان

خودش اهمیت و ضرورت تحقیق را به صورت کلی بیان کرده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش تعاریف شاخص (اصطلاحات اصلی تعریف مفهومی و عملیاتی شده‌اند، تعاریف مفهومی و عملیاتی اصطلاحات درست بیان شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش پیشینه‌ی تحقیق شاخص‌های (مبانی که پژوهش مورد نظر با توجه به آن‌ها روند علمی خود را طی کرده، بیان شده است، مطالب مطرح شده در این بخش بر اساس اهداف پژوهش، دارای سازمان و نظم منطقی است، تحقیقات انجام شده‌ی داخلی و خارجی مرتبط با موضوع آورده شده است، تحقیقات انجام شده‌ی داخلی و خارجی مرتبط با موضوع جدید هستند، در بخش تحقیقات انجام شده پژوهش‌گر گزارش کرده است چه کسی، چه کاری را با چه هدفی، چه سؤال یا فرضیه‌هایی و با چه روش‌شناسی (روش پژوهش، جامعه آماری، نوع نمونه‌گیری و ابزار جمع‌آوری داده‌ها) انجام داده است، تحقیقات انجام شده پس از معرفی نقد شده‌اند، پژوهش‌گر به چارچوب نظری یا چارچوب مفهومی رسیده است، ارتباط بین آنچه قبلاً دیگران انجام داده‌اند و آن چه قرار است در این تحقیق انجام شود بیان شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش روش تحقیق شاخص‌های (روش تحقیق به صورت صحیح بیان شده است، علت انتخاب روش تحقیق بیان شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش جامعه، نمونه و نمونه‌گیری شاخص‌های (جامعه‌ی آماری با توجه به موضوع به طور صحیح انتخاب شده است، ویژگی‌های جامعه‌ی اصلی و نمونه‌ی مورد تحقیق به طور روشن و کامل بیان شده است، روش نمونه‌گیری متناسب با موضوع تحقیق و جامعه‌ی آماری انتخاب شده است، فرایند روش نمونه‌گیری به روشنی توضیح داده شده است، حجم جامعه و نمونه متناسب با پژوهش و با روش‌های علمی انتخاب شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش ابزار و روش گردآوری داده‌ها در شاخص‌های (ابزار یا فنونی که برای گردآوری داده‌ها در پژوهش به کار رفته به طور صحیح انتخاب شده است، روش گردآوری داده‌ها در تحقیق به طور واضح و کامل بیان شده است، مراحل تهیه و تنظیم ابزار یا ابزارهای مورد استفاده برای گردآوری داده‌ها به طور روشن و کامل بیان شده است، روایی و پایایی ابزار یا ابزارهای گردآوری داده‌ها مشخص شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش تجزیه و تحلیل داده‌ها، شاخص‌های (برای تجزیه و تحلیل داده‌ها آزمون‌های آماری مناسبی انتخاب شده است، تجزیه و تحلیل داده‌ها در قالب جداول و نمودار به روشنی و واضح بیان شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش نتیجه‌گیری، شاخص (نتیجه‌گیری متناسب با اهداف یا سؤال‌های پژوهش است) در وضعیت نسبتاً مطلوب و شاخص‌های (نتیجه‌گیری تحقیق متکی

پیوست‌ها حاوی جدول‌های آماری، تصاویر، نقشه‌ها، برگه‌ها (است) در وضعیت کمتر مطلوب و شاخص‌های (پیوست‌ها در متن اصلی به گونه‌ای به آن‌ها اشاره شده است، پیوست‌ها منطبق با کل پایان‌نامه است، جهت دسترسی آسان‌تر پیوست‌ها شماره‌گذاری شده است) در وضعیت مطلوب و در بخش اصول نگارش صحیح شاخص‌های (در پایان‌نامه غلط نگارشی، املائی و تایپی وجود ندارد، اسامی و اصطلاحات فنی زیرنویس لاتین شده‌اند) در وضعیت مطلوب و شاخص‌های (نکات فنی نگارش از جمله فونت مناسب، فاصله‌ی بین کلمات، حاشیه‌ی صفحه‌ها و فاصله‌ی پاراگراف‌ها رعایت شده است، پاراگراف‌بندی به صورت صحیح اعمال شده است، فهرست مطالب، جداول و نمودارها به طور صحیح آورده شده است) در وضعیت نسبتاً مطلوب قرار دارند.

فرضیه‌ی ۲. نقاط قوت و ضعف رساله‌های دکتری آموزش و پرورش استان مازندران بررسی می‌شود.
برای بررسی فرضیه فوق با توجه به غیر نرمال بودن داده‌ها از آزمون فریدمن استفاده شد.

بر یافته‌های پژوهش و تحلیل و استدلال‌های پژوهش‌گر است، همسویی یا ناهمسویی بین پژوهش حاضر با پژوهش‌های دیگر بیان شده است، دلایل یا استدلال‌هایی برای علت عدم همسویی این پژوهش با پژوهش‌های قبل ارایه شده است، خواننده‌ی پایان‌نامه می‌تواند به راحتی نتیجه‌ی اصلی را ببیند، در پایان نتیجه‌گیری پیشنهادهای کاربردی و پژوهشی ارایه شده است، پیشنهادهای ارایه شده متناسب با سؤالات یا فرضیه‌های پژوهش است، محدودیت‌ها و موانع پژوهش به طور مجزا بیان شده است، محدودیت‌ها و موانع پژوهش به طور منطقی و صادقانه بیان شده است) در وضعیت کمتر مطلوب و در بخش منابع شاخص‌های (از منابع معتبر استفاده شده است، از منابع جدید و مرتبط استفاده شده است، روش منبع‌نویسی و ارجاع، چه درون‌متنی و چه در پایان پژوهش صحیح و متناسب با شیوه‌نامه‌ی تصویب شده توسط گروه علوم تربیتی است) در وضعیت کمتر مطلوب و شاخص‌های (از منابع دست اول استفاده شده است، منابع درون متن با منابع پایان متن هم‌خوانی دارند) در وضعیت نسبتاً مطلوب و در بخش پیوست‌ها شاخص

جدول ۵: نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی بخش‌های رساله‌های دکتری

بخش‌ها	میانگین رتبه	رتبه	تعداد	درجه	کای ۲	معناداری
کلیدواژه‌ها	۱۵/۰۳	۱				
پیوست‌ها	۱۳/۹۰	۲				
روش تحقیق	۱۲/۷۸	۳				
جامعه، نمونه و نمونه‌گیری	۱۲/۲۷	۴				
عنوان	۱۱/۴۴	۵				
اصول نگارش صحیح	۱۰/۵۵	۶				
تجزیه و تحلیل داده‌ها	۱۰/۰۹	۷	۵۶	۱۷	۲۱۰۰/۹۲۰	۰/۰۰۰
مقدمه	۹/۹۸	۸				
ابزار و روش گردآوری داده‌ها	۹/۴۷	۹				
منابع	۹/۴۷	۱۰				
چکیده	۹/۰۴	۱۱				
تعاریف	۸/۸۳	۱۲				
پیشینه‌ی تحقیق	۸/۱۷	۱۳				
سؤال‌ها یا فرضیه‌های تحقیق	۷/۸۷	۱۴				
اهداف پژوهش	۷/۲۳	۱۵				
اهمیت و ضرورت تحقیق	۵/۸۵	۱۶				
بیان مسأله	۵/۰۶	۱۷				
نتیجه‌گیری	۳/۹۷	۱۸				

اصول نگارش صحیح، تجزیه و تحلیل داده‌ها، مقدمه، ابزار و روش گردآوری داده‌ها، منابع، چکیده، تعاریف، پیشینه‌ی تحقیق، سؤال‌ها یا فرضیه‌های تحقیق، اهداف پژوهش، اهمیت و

یافته‌های جدول ۵ نشان می‌دهد که رتبه‌ی بخش‌های رساله‌های دکتری به ترتیب از بیشترین به کمترین شامل کلیدواژه‌ها، پیوست‌ها، روش تحقیق، جامعه، نمونه و نمونه‌گیری، عنوان،

ضرورت تحقیق، بیان مسأله و نتیجه‌گیری بوده است. در واقع، با توجه به میانگین رتبه‌ای بیشترین ضعف به ترتیب در بخش‌های نتیجه‌گیری، بیان مسأله و اهمیت و ضرورت تحقیق وجود دارد و بیشترین نقطه‌ی قوت رساله‌ها با توجه به میانگین رتبه‌ای در بخش‌های کلیدواژه‌ها، پیوست‌ها و روش تحقیق بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

در فرضیه اول؛ یافته‌ها نشان می‌دهد که از مجموع ۱۸ بخش رساله‌های دکتری بررسی شده، بخش‌های چکیده، بیان مسئله، اهداف پژوهش، سؤال‌ها یا فرضیه‌های تحقیق، اهمیت و ضرورت تحقیق، تعاریف، پیشینه‌ی تحقیق، روش تحقیق، ابزار و روش گردآوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل داده‌ها و نتیجه‌گیری در وضعیت نسبتاً مطلوب و در نهایت بخش‌های عنوان، کلیدواژه‌ها، مقدمه، جامعه، نمونه و نمونه‌گیری، منابع، پیوست‌ها و اصول نگارش صحیح در وضعیت مطلوب قرار گرفته‌اند. نتایج این پژوهش با تحقیقات، عباسی و شریفیان جزی (۱۳۹۹) [۱۰]، محمدی (۱۳۹۷) [۱۲]، اصغری و نعمتی (۱۳۹۵) [۱۳]، محمدی، پناهی و سهیلی (۱۳۹۵) [۱۴]، ناگازی آگوا و گریستی اودیمنگوا (۲۰۱۹) [۱۷]، ژنگ و وارنون (۲۰۱۸) [۱۸] و روزنبرگ (۲۰۱۷) [۲۰]، همسو و در یک راستاست. درصد قابل توجهی از پژوهش‌های انجام شده در دانشگاه‌ها، رساله‌های دوره‌ی دکتری هستند که با صرف زمان و بودجه‌ی قابل توجه توسط دانشجویان این دوره انجام می‌شوند. چالش کیفیت در رساله‌های دکتری، دارای ابعاد چندگانه و چندلایه‌ی درهم پیچیده‌ای از عوامل (دانشجو، استاد، مدیران و سیاست‌گذاران)، ساختار سازمانی، رویه‌ها، قوانین و عوامل محیطی دیگر است. افزون بر این، جریان قدرتمند و شتابان دیگری، هم‌زمان در لایه‌لای این لایه‌ها شکل گرفته که هم متأثر از آن‌ها و هم تأثیرگذار بر آن‌هاست. مواردی از رفتارهای غیردانشگاهی که ضمن خدشه‌دار کردن هویت علمی دانشگاه‌ها تبدیل به چالشی عمده برای کیفیت رساله‌های دکتری در ایران شده است [۱۳]. یکی از مسایل مهم در ارزیابی کیفیت رساله‌ی دکتری، ارزیابی وضعیت ایفای نقش اساتید راهنما و مشاور در فرایند اجرای رساله‌هاست. کیفیت تحقیق در دوره‌ی دکتری زمانی افزایش می‌یابد که اساتید راهنما بدانند دانشجویان چه انتظاراتی از آن‌ها دارند. دانشجویان دکتری در روند انجام رساله به حمایت علمی، عاطفی، اجتماعی و مادی استاد راهنمای خود نیاز دارند. این انتظارات باید به اطلاع اساتید رسانیده شود. به اعتقاد راسل نوشتن پروپوزال و دفاع از آن و نوشتن رساله بخش مهمی از فرایند تحقیق است و برای بیشتر دانشجویان یک چالش محسوب می‌شود. نتایج این پژوهش نشان داد، در

رساله‌های دکتری نیز همانند پایان‌نامه‌ها بخش‌های ساختاری نسبت به بخش‌های محتوایی در وضعیت مطلوب‌تری قرار داشته‌اند. کیفیت نتیجه‌گیری در رساله نسبت به بخش مشابه در پایان‌نامه کمی مطلوب‌تر شده؛ ولی سایر بخش‌های رساله کیفیت بهتری نسبت به پایان‌نامه‌ها ندارد.

در فرضیه دوم؛ یافته‌ها نشان می‌دهد که رتبه‌ی بخش‌های رساله‌های دکتری به ترتیب از بیشترین به کمترین شامل کلیدواژه‌ها، پیوست‌ها، روش تحقیق، جامعه، نمونه و نمونه‌گیری، عنوان، اصول نگارش صحیح، تجزیه و تحلیل داده‌ها، مقدمه، ابزار و روش گردآوری داده‌ها، منابع، چکیده، تعاریف، پیشینه‌ی تحقیق، سؤال‌ها یا فرضیه‌های تحقیق، اهداف پژوهش، اهمیت و ضرورت تحقیق، بیان مسئله و نتیجه‌گیری بوده است. در واقع، با توجه به میانگین رتبه‌ای بیشترین ضعف به ترتیب در بخش‌های نتیجه‌گیری، بیان مسئله و اهمیت و ضرورت تحقیق وجود دارد و بیشترین نقطه‌ی قوت رساله‌ها با توجه به میانگین رتبه‌ای در بخش‌های کلیدواژه‌ها، پیوست‌ها و روش تحقیق بوده است. نتایج این پژوهش با تحقیقات راجمنی، نوکاریزی و شریف (۱۳۹۷) [۹]، احمدی گل و سنگری (۱۳۹۶) [۱۱]، ناگازی آگوا و گریستی اودیمنگوا (۲۰۱۹) [۱۷]، ژنگ و وارنون (۲۰۱۸) [۱۸] و گونزالس چوردا و همکاران (۲۰۱۸) [۱۹]، همسو و در یک راستاست. این یافته که بخش نتیجه‌گیری، بیان مسأله و اهمیت و ضرورت تحقیق رتبه‌های پایین‌تری را در ارزیابی کسب نمودند، نشان می‌دهد در رساله‌های دکتری آموزش و پرورش استان مازندران توجه کافی و جدی به کاربردی نمودن نتایج پژوهش و مسأله‌محور بودن آن وجود نداشته است؛ در صورتی که قبل از شروع کار رساله و انتخاب موضوع، اساتید و سیستم معاونت پژوهشی باید با جدیت علت و نیاز به انتخاب موضوعات را بررسی و حسب نیاز و ضرورت و با توجه به نتایج تحقیقات پیشین و نیاز روز جامعه اقدام به تصویب رساله‌ها و شروع کار تحقیقاتی نمایند. «نتیجه‌گیری» به خوانندگان کمک می‌کند بفهمند که رساله از چه لحاظ برای آن‌ها حایز اهمیت است. این مسأله یک مشکل جدی در رساله‌های دکتری است و همین امر موجب افت کیفیت در آموزش عالی می‌گردد؛ چرا که تولید علم از بستر نتایج پژوهش‌هاست و در صورتی که رویکردهای خلاقانه و بینش جدیدی برای قالب‌بندی یا زمینه‌سازی موضوعات تحقیقات آینده بر اساس نتایج پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها رایج نگردد، به رکود و تورم علمی منتهی می‌گردد.

- [8] Isaac PD, Quinlan SV, Walker MM. "Faculty perceptions of the doctoral dissertation", *Journal of Higher Education*, 2016; 63(3): 241-268.
- [9] Rachmani A, Nokarizi M, Sharif A. The quantitative status of theses and theses production in the field of humanities with an Islamic approach in Ferdowsi University of Mashhad during the years 1984-2014. *Shahid University Quarterly*, 2017; 4(2). [Persian]
- [10] Abbasi A, Sharifian Jezi S. Pararoshi on the researches of master's and doctorate theses in the field of industrial management of Shiraz University, *Industrial Management*, 2019; 12 (3): 418-394. [Persian]
- [11] Ahmadi-Gol J, Sangri M. Thematic evaluation and methodology of master's theses in the field of educational technology. *Journal of Higher Education, New Era*, 2016; 10(40): 167-206. [Persian]
- [12] Mohammadi M. Evaluation of the quality of visual arts theses in the Islamic Azad University, Tehran branch in the years 2015-2016, bimonthly specialized research in art and humanities, 2017; 3(3): 75-88. [Persian]
- [13] Asghari F, Nemati M. The challenge of doctoral thesis quality in Iran based on the value chain concept. *Iranian Cultural Research Quarterly*, 2015; 9(2):159-191. [Persian]
- [14] Mohammadi M, Panahi S, Sohaili A. Abstract content analysis of information science and epistemology doctoral theses, librarianship and information, 2015; 18 (3): 112-81. [Persian]
- [15] Saidi R. Evaluation of the quality of Master's theses in Persian language and literature of Shahid Bahonar University, Kerman. Master's thesis in the field of educational sciences, curriculum planning, faculty of literature and humanities, Shahid Bahonar University, Kerman. 2014. [Persian]
- [16] Motahri SM, Sarsangi M, Mohandespour F. Evaluation of the theses of the Holy Defense Theater of the country's theater schools (with emphasis on the judging criteria of scientific research publications). *Epistemological Studies Quarterly in Islamic University*, 2014; 19(1): 23-40. [Persian]

واژه نامه

1. Ngozi Agu, Christy . Odimegwu	ناگازی آگوا و کریستی اُدیمگوا
2. Geng, Wharton	ژنگ و وارتنون
3. González-Chordá	گونزالس - چوردا
4. Rosenberg	روزنبرگ
5. Ezzahra, Islam, Mohamed	الزهرا، اسلام و محمد
6. Tolga Erdogan	تولگا اردوغان

فهرست منابع

- [1] Mahdavi F. Evaluation of the quality of master's theses in the field of educational sciences of Shahid Bahonar University, Kerman. Master's thesis in the field of educational sciences, curriculum planning, faculty of literature and humanities, Shahid Bahonar University, Kerman 2015. [Persian]
- [2] Fathabadi J. Research in a decade of publishing the articles of Education and Tarbiat Quarterly in the field of Educational Psychology 2000-2009. *Education Quarterly*, 2010; (3): 33-69. [Persian]
- [3] Shah Visi N, Heydari G, Ahmadi V. Evaluation of the research backgrounds of master's theses of Razi University Faculty of Social and Educational Sciences based on the desired structure and content of background writing in 2014-2019, *Knowledge Recovery and Semantic Systems*, 2021; 7(26): 75-95. [Persian]
- [4] Tawakkul MH, Davoudi M. Investigating the factors affecting the quality of master theses and theses based on the analysis of the importance of performance. Application of research results in humanities-Islamic sciences, 2017; 2:285-253. [Persian]
- [5] Homayouni M, Sheikh M, Hemayat-Talab R, Homayouni A, Nazari S. The effect of selected physical activities on perceptual-motor skills of children with developmental neuro-psychological learning disabilities before elementary school. *Rehabilitation Scientific Research Quarterly*, 2013; 15(3): 36-43. [Persian]
- [6] Faizi I, Gramipour M. Evaluation criteria and standards of master's theses. *Public Management Perspective Quarterly*, 2011; 2(6): 115-134. [Persian]
- [7] Saunders M, Davis S. "The use of assessment criteria to ensure consistency of marking", *Quality Assurance in Education*, 2017; 6 (3): 162-172.

- Assessment of Library Resource Usage. The Journal of Academic Librarianship, 2017; 41: 680-688.
- [21] Ezzahra K, Islam O, Mohamed R. Self-assessment of the progress of Thesis for the PHD students in the Moroccan university. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 2015; 197: 1789 -1795.
- [22] Tolga Erdogan T. Research Trends in Dissertations on PBL: A Content Analysis Study. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 2015; 197: 308-315.
- [17] Ngozi Agu, Christy O, Odimegwu. Doctoral Dissertation Supervision: Identification and Evaluation of Models, Hindawi Publishing Corporation Education Research International , 2019,
- [18] Geng Y, Wharton S. Evaluative language in discussion sections of doctoral theses: Similarities and differences between L1 Chinese and L1 English writers. Journal of English for Academic Purposes, 2018; 22: 80-91.
- [19] González-Chordá VM, Mena-Tudela D, Salas-Medina P, Cervera-Gasch A, Isabel Orts-Cortés I, Maciá-Soler L. Assessment of bachelor's theses in a nursing degree with a rubrics system: Development and validation study. Nurse Education Today, 2018; 37: 103-107.
- [20] Rosenberg. S. Citation Analysis of M.A. Theses and Ph.D. Dissertations in Sociology and Anthropology: An

